

Din interior. Metale rare: industria secretă a lui Ceaușescu, adusă în paragină

 digi24.ro /special/reportaje/reportaj/dininterior-metale-rare-industria-secreta-a-lui-ceausescu-adusa-in-paragina-149499

00:00

23:13

Rachete care ajung în spațiu, avioane supersonice, reactoare nucleare sau baterii pentru telefoanele mobile. Pe scurt, tot ce înseamnă tehnologie de ultimă generație se fabrică, în prezent, cu metale rare. Asta pentru că titanul, zirconiu, telurul, germaniul, litiul și molibdenul sunt mai rezistente decât metalele clasice și transportă mai rapid căldură și electricitate.

România este una dintre puținele țări din Europa care deține resurse naturale de titan și de zirconiu. Nivelul rezervelor a fost și este secret de stat. Reporterii emisiunii „Din interior” au aflat că numai în județul Argeș rezervele de aluviuni care conțin titan și zirconiu însumează 370 de milioane de metri cubi.

România a avut, în timpul regimului comunist, o industrie secretă, am extras și am prelucrat titan și zirconiu în scop militar și nuclear. Minereul a fost scos din nisipul litoral de la Grindu Chituc și din carierele Merisani și Glogova. Titanul era folosit în industria aviatică. Din zirconiu s-au fabricat capsulele în care se depozitează uraniu radioactiv, adică combustibilul nuclear pentru centrală de la Cernavodă. România era a șasea țară din lume, după S.U.A, U.R.S.S, China, Japonia și Franța, capabilă să producă zirconiu pentru centralele nucleare.

Se lucra greu, era o muncă titanică, se făcea cu mari sacrificii. Se întâmplau accidente.

După 90, din cauza dezinteresului autorităților, industria metalelor grele a decăzut. Guvernanții care s-au perindat pe la Palatul Victoria au oprit producția de avioane și au amânat construcția reactoarelor de la Cernavodă. Aceste decizii au îngropat mineritul și metalurgia în domeniul titanului și zirconiuului. Așa se face că, în prezent, România importă titan și zirconiu în valoare de milioane de euro, iar Guvernul, paradoxal, alocă sute de mii de euro ca să închidă carierele bogate în minereu. Am rămas doar cu ruinele fostelor exploatări și cu destule probleme de mediu despre care autoritățile refuză să vorbească.

Programul Nuclear Național. Ceaușescu își dorea o țară înarmată

În anii `60, comuniștii au elaborat cel mai ambițios proiect al lor, Programul Nuclear Național. Proiectul a prevăzut, în prima fază, construcția unei centrale nuclear-electrice la Cernavodă, cu tehnologie importată din Canada. Florea Dumitrescu a fost ministru de Finanțe în anii `70 și a negociat atunci cu guvernul canadian.

Ambițiile comuniștilor ținteau departe. România trebuia să devină o mare putere nucleară. După ce au intrat în posesia licenței de construcție a centralei nucleare, autoritățile au decis să fabrice reactoare în țară. Planul era ca inginerii români să câștige destulă experiență ca să poată construi centrale nucleare în țările din lumea arabă bogate în petrol.

Obiectivul final al Programului Nuclear era, de fapt, unul militar. În plin război rece, deși aparent milita pentru pace și prietenie între popoare Ceaușescu își dorea o țară înarmată.

Programului Nuclear avea însă nevoie de resurse uriașe. Ca să funcționeze, reactoarele de la Cernavodă necesită combustibil, adică uraniu, și zirconiu. Din zirconiu se fabrică capsulele în care este introdus uraniul radioactiv. În `73

comuniștii au înființat Întreprinderea de Metale Rare, o structură condusă direct de Securitate. Scopul era să descopere zăcămintele de metale rare.

Uzina de la Vadu. Nisipurile din Delta Dunării, bogate în minereu de titan și zirconiu

Satul Vadu, județul Constanța. În apropierea plajei, un colos de beton domină peisajul. Este tot ce-a mai rămas din uzina de metale rare. În anul 1984 însă aici se extrăgea titan și zirconiu din nisipurile din Grindu Chituc, o limba de pământ de la malul mării.

Uzina a fost construită la Vadu după ce geologii au descoperit că nisipurile din Delta Dunării sunt bogate în minereu de titan și zirconiu. Mineralele au fost aduse, de-a lungul vremii, de curenții litorali, și cu timpul au format grinduri. Descoperirea a fost pur întâmplătoare. Geologii căutau apă potabilă pentru oamenii Deltei. Nicolae Panin este consilier în cadrul Institutului de Cercetare pentru Geologie Marină. În anii `70 a lucrat, ca geolog, la proiectele de foraj din Deltă.

„S-a făcut un program întreg de foraje și s-a constatat, în anumite locuri, că există aceste minerale grele. Primul loc descoperit a fost Sărăturile și al doilea loc a fost Chitucul”, povestește acesta.

Întreprinderea a fost dotată cu tehnologie unicat, din Australia, și putea să prelucreze până la 2,5 milioane de tone de nisip. Nisipul din Grindul Chituc a fost extras de o dragă, adusă la față locului pe mare. Șanțul săpat, lung de 8 kilometri, este vizibil și astăzi. Nicolae Tomuș, directorul tehnic al Institutului de Cercetare pentru Metale Rare, a fost implicat în proiect.

Proiectul de la Vadu a rămas secret. Nicolae Galbinasu, primarul comunei Corbu de care aparține satul Vadu, își amintește cum satul sau a devenit, peste noapte, un obiectiv de interes național.

Zona era împânzită de ofițeri de Securitate.

Reporterii emisiunii „Din Interior” i-au găsit pe foștii angajați ai uzinei. Surprinzător, aceștia nu știu la ce au lucrat de fapt nici în ziua de azi.

După 90 de uzina s-a ales praful. Întreprinderea de Metale Rare a fost reorganizată de trei ori. Mai întâi a deveni Centrală Industrială, apoi Regie Autonomă, iar în anul 1997 s-a transformat în actuala Companie Națională a Uraniului. În același an, Guvernul a tăiat subvențiile pentru minerit, iar uzina de la Vadu a fost separată și trecută pe linie moartă.

Consecințele abandonului se văd la tot pasul. Conductele care transportau nisipul de la malul mării, spre uzină, au fost demontate bucată cu bucată pentru fier. Hoții au furat până și firele din cupru de pe stâlpii de înaltă tensiune.

În anul 2000, o firmă din Constanța a cumpărat uzina cu aproape două milioane de euro. Prosidex Rom Srl. a preluat clădirile și o parte din utilaje. Acum, fabrică materiale pentru construcții. În anul 2012, firma a dat faliment dar, în mod ciudat, în planul de reorganizare, susține că are contracte pentru minereu titanifer. Agenția Națională pentru Resurse Minerale, instituția de stat responsabilă cu gestiunea resurselor naturale, crede că acest lucru nu este posibil.

Administratorul firmei, Ștefan Crăciunescu este de negăsit.

În urma exploatarei miniere au rămas patru lacuri de steril, iar autoritățile au dispus ca Grindul Chituc să intre în reconstrucție ecologică. Grindu aparține de județul Constanța, dar este administrat de Rezervația Biosferei Delta Dunării. Reporterii emisiunii Din Interior au întrebat Agenția pentru Protecția Mediului Constanța, Garda de Mediu Constanța și Administrația Rezervației Biosferei Delta Dunării dacă au verificat nivelul radioactivității în zonă. În timpul sezonului estival, la Vadu se face plajă chiar lângă lacurile de steril. Până acum, autoritățile nu au făcut niciun

control și își pasează răspunderea de la una la alta.

Nisipul de la Glogova conține cele mai mari concentrații din țară

Comuna Glogova, județul Gorj. Un sat sărac în Oltenia care stă de fapt pe o comoară. Înainte de 1989, Întreprinderea de Metale Rare a construit o stație pilot de extragere a minereului de titan. Nisipul de la Glogova conține cele mai mari concentrații din țară. Astăzi instalațiile ruginesc.

Cariera de la Glogova a fost abandonată, în anul 2000, pe motiv că era nerentabilă. În prezent, Conversmin, compania de stat responsabilă cu închiderea minelor, are în plan să aloce peste 100.000 de euro ca să închidă cariera și să ecologizeze zona. Termenul de finalizare al lucrărilor este anul 2018.

În timp ce Conversmin vrea să închidă cariera, Agenția pentru Resurse Minerale vrea să o redeschidă. Instituția caută investitori interesați de începerea mineritului.

Nici la Glogova autoritățile nu au verificat nivelul radioactivității.

Capsulele cu uraniu pentru funcționarea centralei de la Cernavodă, produse în Crangași

Cartierul Crângași, zona de nord a Bucureștiului. Un colos de beton zace abandonat lângă lacul Morii. Sunt ruinele combinatului Grantmetal. Uzina a fost concepută să fabrice capsulele din zirconiu pentru uraniul radioactiv. Capsulele cu uraniu sunt în fapt combustibilul nuclear pentru funcționarea centralei de la Cernavodă. Anul 1989 l-a prins ridicat pe jumătate și așa a rămas până în zilele noastre. Acum, este abandonat, iar o parte a curții sale a devenit herghelie.

Petru Ianc a condus departamentul de Metalurgie al Ministerului Economiei din anul 1993 până în 2010. Acesta recunoaște că Ministerul Economiei nu a făcut nimic pentru salvarea combinatului. Oficialul susține că investițiile au fost abandonate deoarece construcția reactoarelor de la Cernavodă intrase în impas.

Grantmetal a fost demontat de hoții de fier vechi, banii investiți s-au dus pe apa sâmbetei. Nuclearelectrica, compania de stat care gestionează centrala de la Cernavodă, este nevoită să importe capsule din zirconiu de peste 10 milioane de euro. Fără produsele din zirconiu, reactoarele care asigură 20% din producția de energie electrică a țării nu funcționează.

Singurul combinat care a supraviețuit tranziției este Zirom Giurgiu. Întreprinderea este unicat în țară și chiar și în Europa. Zirom produce și astăzi lingouri de titan și de zirconiu pe care le exportă în Suedia și Germania. În România nu are piață de desfacere.

Combinatul a reușit să își continue activitatea în condițiile austere. Furnizorul său de materie primă, uzina de la Vadu, s-a închis. Grantmetal, combinatul căruia trebuia să îi livreze lingourile, nu a funcționat niciodată. Guvernul a investit 2 miliarde de lei vechi în tehnologie, dar în anul 2005, a abandonat proiectul. Cu liniile de producție incomplete, specialiștii de la Giurgiu nu au cedat. Au importat minereu ieftin din Ucraina și au vândut produse scumpe, de calitate, în străinătate.

Recent, Zircom a obținut finanțare din fonduri europene de șapte milioane de euro, iar anul viitor, combinatul își va deschide o secție pentru realizarea produselor finite din titan.

Industrie nu mai avem, dar am rămas cu specialiștii. Unii dintre ei sunt astăzi cercetători la Institutului Național pentru Metale Neferoase și Rare și se pot lăuda cu realizări importante. Inginerii au pus la punct tehnologia necesară fabricării bateriilor ultramoderne pe bază de litiu, un metal rar, indispensabil industriei telefoniei mobile și industriei auto. Dar statul român nu este interesat să dezvolte proiectele lor.

Directorul institutului, Teodor Velea, a propus Ministerului Economiei, să înceapă, în parteneriat public-privat, construcția unei fabrici de baterii pe bază de litiu pentru uzinele Dacia și Ford. Concret, nu s-a construit nimic.

Inginerii au mai realizat, în premieră națională, implanturi dentare făcute din titan. Zeci de români poartă deja implanturi fabricate din acest metal foarte rezistent.

În timp ce România ignoră realizările specialiștilor săi și își închide industria minieră, statele din Occident se străduiesc să se aprovizioneze cu metale rare. Japonia a descoperit un zăcământ pe fundul Oceanului Pacific, iar Rusia vrea să deschidă o carieră, în valoare de un miliard de dolari, în apropierea Oceanului Arctic. China, țară care deține 97% din rezervele mondiale, amenință că va interzice exporturile.

Specialiștii Institutului de Cercetări pentru Metale Rare susțin că România ar putea să devină un furnizor important de resurse la nivel european.

În 2013, din grandiosul Program Nuclear al României au rămas doar ruine, utilaje ruginite și probleme de mediu ignorate. În loc să încaseze miliarde de euro, Guvernul cheltuiește sute de mii de euro ca să închidă cariere cu zăcăminte prețioase. Dacă înainte țara noastră a concurat cu marile puteri ale lumii la prelucrarea metalelor rare în scop nuclear, acum, în domeniul tehnologiei de vârf, nu mai contăm.